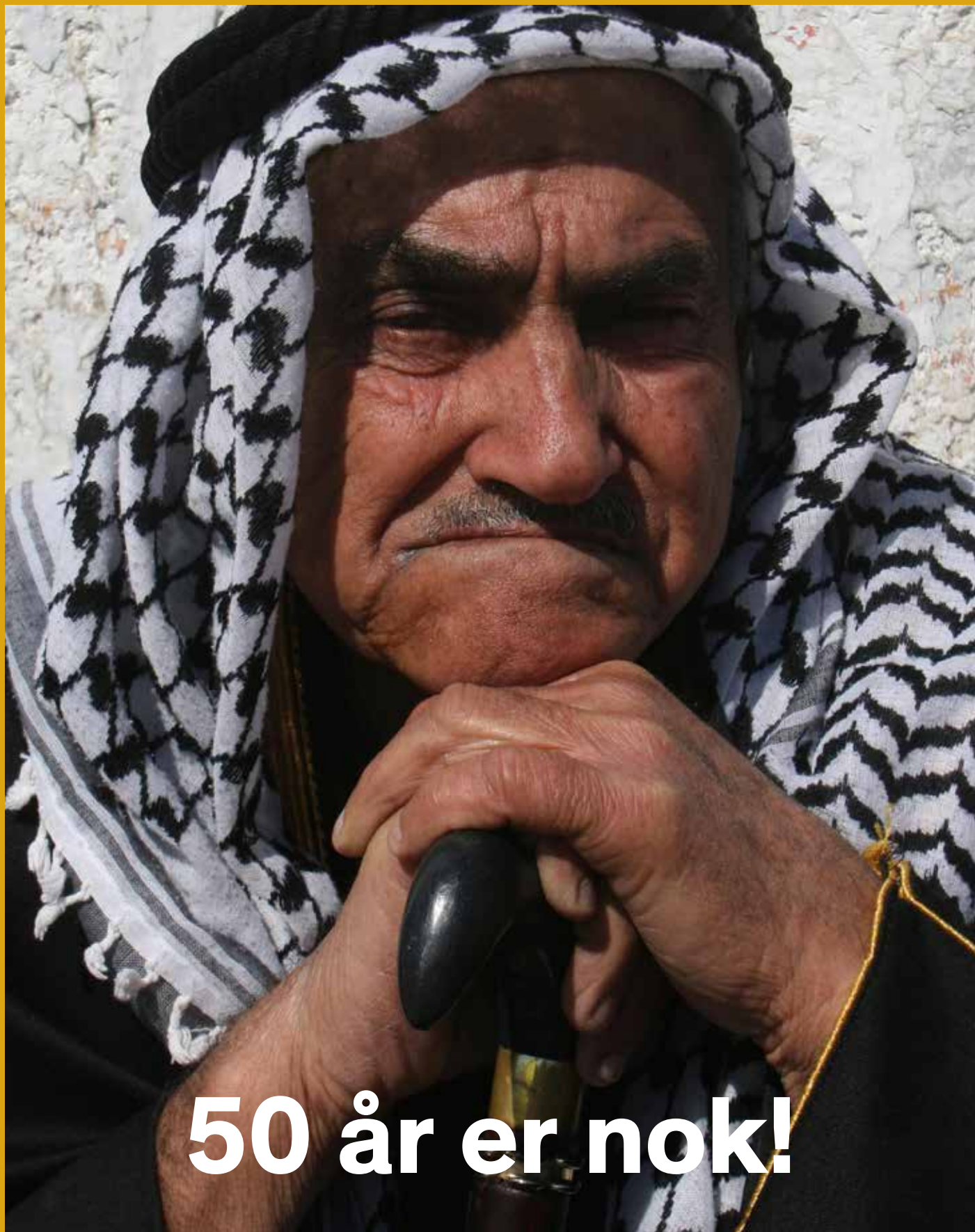

Norsk Folkehjelp

FAGFORBUNDET

50 år er nok!

Rapport for landsmøteperioden 2013 – 2017

Stor takk for solidarisk samarbeid!

Sørmarka, valgdagen 11. september

2017: Norsk Folkehjelps programledere og landdirektører er samlet til årlig møte. Vår landdirektør i Palestina hilser fra kontoret vårt i Gaza by. Hun kan fortelle at tre kolleger som skulle vært her sammen med oss, alle ble nektet utreise av Israel.

Vi var mange som hadde sett fram til å få hilse på alle representantene fra utekontorene våre. De tre fra Gaza hadde gledet seg stort til å få dele denne uka med gode kolleger fra hele verden. Vi nordmenn nyter en bevegelsesfrihet som våre kolleger fra Palestina og flere andre land bare kan drømme om.

På den hermetisk lukkede Gazastripen lever nå snart to millioner mennesker på Israels nåde, på en skinn jordflekk like liten som Hamar kommune. Israel er blant verdens ledende militærmakter. Okkupanten har full kontroll både over luftrommet, over Middelhavet langs kysten og over grensene rundt Gazastripen. Dette betyr fortsatt okkupasjon – i år på det 50. året, den lengstvarende okkupasjonen i moderne tid. På Vestbredden og i Øst-Jerusalem ser vi en dramatisk økning i antallet illegale bosettere på palestinsk jord.

Fagforbundet og Norsk Folkehjelp har felles verdier. Vi står sammen i kampen for et fritt Palestina, og for at Norge ikke må støtte okkupasjonen gjennom økonomiske investeringer. Fra landsmøtet i 2009 har dere gitt omfattende støtte til arbeidet vårt i Laos, Libanon og Palestina. Takk til forbundets fylkes-

ambassadører for Palestina! Dere er en stor inspirasjon for en samlet norsk solidaritetsbevegelse.

Dere støtter modige kvinner og ungdom i et hardt presset Libanon, som siden 2011 har tatt imot over 1,2 millioner flyktninger fra borgerkrigsrammede Syria. Takk for innsamling og bevilgninger i landsmøteperioden til nødhjelp i Syria! Dere støtter også vårt møysommelige arbeid med å rydde klasevåpen i Laos.

Hjertelig takk for solidarisk støtte fra våre lokale samarbeidspartnere i Laos, Libanon og Palestina til alle medlemmer og tillitsvalgte i Fagforbundet!

Henriette Killi Westhrin
generalsekretær

50 års okkupasjon, 11 års blokade

I 2017 er det 50 år siden Israel okkuperte Vestbredden og Gazastripen under Seks-dagerskrigen i juni 1967. I 2017 lever folket i Gaza under en hard blokade, nå på ellevte året.

50 års okkupasjon og 11 års blokade gir unektelig et dystert bilde av dagens Palestina. Under svært vanskelige forhold organiserer Norsk Folkehjelps lokale partnere sivilbefolkningen, både mot okkupasjonen og for endringer i sine egne lokalsamfunn. Palestinerne ber oss stå sammen med dem i solidaritet mot brudd på folkeretten og for et fritt Palestina.

Hardere okkupasjon

Siden landsmøtet i 2013 har mye gått fra vondt til verre for palestinerne. 2017 markerer den lengst varende okkupasjonen i moderne historie. Men i dag er andre saker viktigere for stormaktene: Den seks

Palestina 2014 – 2017

I to landsmøteperioder har Fagforbundet hatt et stort solidaritetsprosjekt sammen med Norsk Folkehjelp.

En åtte meter høy og tykk betongmur med vaktårn slynger seg rundt store deler av Vestbredden. Mange palestinere i Betlehem arbeider i nabobyen Jerusalem, en snau halvtime unna. På grunn av Check Point 300 i muren som omringer Betlehem, må arbeiderne vente i timelange køer fra midt på natta for å rekke fram til jobbstart innen kl. 07. (Foto: Torunn Aaslund)

år lange borgerkrigen i Syria, alle flyktningene som søker nødhavn i Europa, rask vekst og nå tilbakegang for IS, økt terrorfrykt i Vesten, spenningen mellom USA og Nord-Korea osv. I november 2016 valgte amerikanerne Donald Trump som sin nye president. Trump-administrasjonen er vag om sitt ståsted hva gjelder Israel og Palestina, inkludert om tostatsløsningen fortsatt er offisiell amerikansk politikk eller ei.

Israel strammer grepet hardt om Øst-Jerusalem. Her river israelske myndigheter stadig palestinske hus, vanligvis under påskudd av at de palestinske beboerne mangler byggetillatelse eller ikke kan dokumentere noen eiendomsrett til husene sine, hvor de ofte har bodd i generasjoner. Det samme skjer jevnlig også på resten av Vestbredden.

Valget i Israel i mars 2015 ga Benjamin Netanyahu en fjerde periode som stats-

minister, den lengst sittende statsministeren i israelsk historie. Han leder den mest høyreorienterte regjeringen i nyere tid. Under Netanyahu har antallet ulovlige bosettere på Vestbredden økt i rekordfart. Flere israelske politikere snakker nå åpent om en reell *annektering* av Vestbredden. Her ødelegger og konfiskerer israelske bosettere og soldater fruktbar jord og gode vannkilder fra palestinske bønder.

I 2014 – 2016 begikk enkelte palestinere voldelige angrep mot israelske kontrollposter på Vestbredden og i Jerusalem, med kniv eller ulike kjøretøy. Det tilhører sjeldenhetene at gjerningsmennene blir stilt til ansvar i en israelsk rettssal. I flere tilfeller har de blitt henrettet på stedet. De pårørende har opplevd at israelske bulldosere kommer for å ødelegge hjemmene deres kort tid etter slike hendelser. Kollektiv avstraffelse er et brudd på folkeretten. For Netanyahu-regjeringen er den dype

splittelsen mellom Fatah og Hamas en stor fordel. Som så mange andre steder gjelder også her splitt og hersk-ideologien.

Samarbeidsavtalen har tre pilarer

- Politisk påvirkning av norske myndigheter
- Økt engasjement for Palestina blant medlemmer og tillitsvalgte i forbundet
- Støtte til enkeltprosjekter i Laos, Libanon og Palestina

Støtten fra norsk fagbevegelse er av stor betydning for våre lokale partnere i Palestina.

Krigen mot Gaza sommeren 2014 gikk hardt utover fiskerne. I landsmøteperioden kan vår partner UAWC melde om 13 drepte, 83 skadde og 259 arresterte fiskere; 29 ødelagte og 110 konfiskerte fiskebåter – alle av israelske marinefartøy. (Foto: Are Stranden)

Større internasjonalt gjennomslag

Tross tilbakeslag er det imidlertid også klar framgang: Pr. i dag har 137 av FNs 194 medlemsland anerkjent Palestina som stat. Høsten 2011 ble Palestina tatt opp som medlem av UNESCO, FNs organ for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon. Det har både symbolsk og politisk betydning at den gamle bykjernen i Hebron kom på UNESCOs verdensarvliste i juli 2017. Der står også Fødselskirken i Betlehem og kulturlandskapet Battir sør for Jerusalem.

Våren 2015 ble Palestina tatt opp som Non State Member av FNs Internasjonale straffedomstol i Haag (ICC). I september 2017 ble Palestina medlem av Interpol, verdens største politiorganisasjon.

Vestbredden smuldrer opp

Oslo-avtalen fra 1993 og påfølgende avtaler delte opp Vestbredden i områdene A, B og C. A-områdene ligger under palestinsk kontroll, B-områdene under delt kontroll, mens C-områdene er under

full israelsk kontroll, både sivilt og militært. Over 60 prosent av Vestbredden er område C, som også har den beste jorda og de fleste vannkildene.

I 2016 rev israelske myndigheter nær dobbelt så mange palestinske hus og bygninger på Vestbredden som året før. Ødeleggelsene av hjem, skoler og næringsbygg betyr flere hjemløse palestinere, flere palestinere uten inntekt og flere palestinske barn uten skolegang. Israelske myndigheter gir stadig oftere tillatelse til nye boenheter for bosettere i Øst-Jerusalem.

Tre kriger på seks år

Sommeren 2014 gikk Israel til massive angrep på Gazastripen. Ifølge Relief Web ble 2220 palestinere drept, hvorav 1492 sivile. 11 231 palestinere ble såret. Israel mistet 71 personer, hvorav 66 soldater. I januar 2015 gikk palestinske myndigheter til Den internasjonale straffedomstolen i Haag (International Criminal Court, ICC) og ba dem etterforske hvorvidt Israel har begått krigsforbrytelser på okkupert

palestinsk territorium. ICC startet umiddelbart en omstridt undersøkelse som fortsatt pågår. Som medlem i ICC kan også palestinske myndigheter stilles til ansvar for mulige krigsforbrytelser.

Gaza har stadig store skader etter krigene i 2009, 2012 og 2014. Krigen sommeren 2014 varte i 51 dager og forårsaket enorme ødeleggelser. Ifølge FN er fortsatt 29 000 personer internt fordrevne. For 19 000 mennesker er gjenoppbyggingen av deres hjem fortsatt ikke påbegynt. Tre brutale kriger på bare seks år har ført til en kollektiv traumatisering av hele sivilbefolkningen.

En politisk villet krise

Folk i Gaza er innestengt og mangler enhver form for bevegelsesfrihet. De mangler retten til å bestemme over egne ressurser og retten til å leve i fred og frihet. De bestemmer heller ikke over sin egen import og får ikke styre hvilken type utstyr eller byggematerialer som slipper inn, verken fra Egypt eller Israel.

I landsmøteperioden har den israelske regjeringen gitt tillatelse til bygging av tusenvis av nye boenheter i ulovlige bosettinger på Vestbredden inkludert Øst-Jerusalem. På Vestbredden er det nå både nye og gamle bosettinger å se nesten overalt. (Foto: Inger Sandberg)

Videre legger Israel sterke restriksjoner på all eksport fra Gaza. Dette rammer jordbrukssektoren særlig hardt. Akutt mangel på nødvendige varer, ulike byggematerialer, drivstoff og medisiner har ført til en fullstendig kvalt økonomi. En framtidig utvikling i Gaza står og faller på om blokaden heves og grensene åpnes. FN-organet OCHA dokumenterer hver måned hva som slipper ut og inn av Gazastripen, se <http://data.ochaopt.org/gazacrossing/index.aspx?id=1>

Desperat mangel på strøm og rent vann

I Gaza er det iskaldt om vinteren og stekende varmt om sommeren. Mangel på elektrisitet byr på store utfordringer for driften av sykehus med daglige fødsler og livsviktige operasjoner, for befolkningens basale behov som oppbevaring og tilberedning av mat, klesvask, oppvarming eller avkjøling av husrom. Det er også store problemer for barnas skolegang og lekselesing. I september 2017 har folk i Gaza strøm kun tre timer i døgnet.

Rent vann er mangelvare i Midtøsten. På Vestbredden kontrollerer israelske myndigheter det meste av vannressursene. Ifølge Al-Haq bruker en bosetter i snitt 369 liter vann pr. døgn, mens en palestiner må nøye seg med 73 liter. Verdens Helseorganisasjon slår fast at et menneske trenger minimum 100 liter vann pr. døgn. I Gaza er mangelen på rent vann prekær. Hele 96 prosent av vannet i husene er forurenset. I tillegg har grunnvannet høyt saltinnhold og blir stadig mer forurenset av kloakken som daglig flommer ut i Middelhavet.

Færre utreisettillatelser

Både grensen mot Egypt og grensene mot Israel er stengt. Hvem som 'får lov til' å reise ut eller inn av Gaza styres av israelske og egyptiske myndigheter. I 2016 så vi en klar forverring av en negativ utvikling som har vart lenge: Antall palestinere som får tillatelse til å krysse grensen til Israel, er nå kraftig redusert. Det gjelder både dem som må ut for å få medisinsk behandling, ansatte i FN eller andre

humanitære organisasjoner samt studenter som har fått studieplass i utlandet.

Disse restriksjonene rammer også Norsk Folkehjelps lokale partnere og egne ansatte. Flere av de partnerne Fagforbundet støtter, arbeider både på Gazastripen og på Vestbredden. Pr. i dag kan de ikke besøke hverandre, noe som er en stor utfordring i deres daglige arbeid.

Klar tale

Det internasjonale samfunnet slår fast at blokaden av Gaza er ulovlig og må oppheves. Kollektiv avstraffelse er et brudd på folkeretten. I 2015 slo FN alarm om at Gaza kan bli ulevelig for mennesker allerede i 2020. Nå advarer enkelte FN-kilder om at Gazastripen kan komme til å kollapse før.

Ifølge folkeretten har en okkupant ansvar for sivilbefolkningen i det okkuperte området. Dette ansvaret nekter Israel å ta. Like fullt snakker stadig flere israelske politikere åpent om en *reell annektering* av

*Fagforbundet støtter lokale partnerorganisasjoner som arbeider for større rettigheter til palestinske fiskere og kvinner.
(Foto til venstre: Are Stranden, til høyre: Ingunn Eriksen)*

store deler palestinsk land på Vestbredden. Tidligere har Israel nøydt seg med å ha *de facto kontroll* på Vestbredden og særlig i C-områdene, hvor de styrer etter militær lovgivning.

Ved en eventuell annektering vil i så fall større deler av Palestina bli *innlemmet* i staten Israel. Ifølge domstolen i Haag (ICC) sier offisielle israelske data at i 2015 ble over 62 000 mål (15 300 acres) av Vestbredden erklært som *statsland*, hvilket betyr land som tilhører staten Israel. Dette er det største området som er blitt erklært statsland siden 2005. I 2015 registrerte Israels Statistikkbyrå hele 591 nybygde konstruksjoner i de illegale bosettingene og 760 ferdigstilte bygg i C-områdene av Vestbredden.

Dyp indre splid

Palestinernes 82 år gamle president Mahmoud Abbas ble valgt i januar 2005. Han sitter nå på åttende året uten å være lovlig gjenvalgt. Etter parlamentsvalget i januar 2006 dannet Fatah og Hamas en samarbeidsregjering med store indre spenninger. Regjeringen sprakk våren 2007, og det kom til væpnede sammenstøt på Gazastripen. Fatah-styrkene ble jaget ut. Hamas har siden hatt kontrollen over Gaza, mens Fatah har kontrollert Vestbredden. Flere palestinere sier de opplever denne splittelsen nesten like ødeleggende som okkupasjonen.

Høsten 2017 ser vi en forsiktig tilnærming mellom Fatah og Hamas. Målet skal være

å arrangere valg og danne en samlingsregjering med myndighet over både Gaza og Vestbredden. Hvis det skulle vise seg at Hamas og Fatah blir enige om nyvalg og en samlingsregjering, har Israel allerede markert at de vil nekte å samarbeide med en slik regjering.

Mindre handlingsrom

Folks tillit til president Abbas og De palestinske selvstyremyndighetene (PA) er svært tynnslett. I 2016 holdt Fatah sin første partikongress på mange år. Det varslede lokalvalget som skulle holdes både på Vestbredden og på Gazastripen høsten 2016, ble avlyst. Dette valget ville vært et viktig steg på veien til et nasjonalt valg som kunne fått slutt på den langvarige splittelsen. I stedet ble det gjennomført lokalvalg på deler av Vestbredden i 2017, men disse ble boikottet av flere små partier i protest mot at det ikke ble gjennomført valg samtidig i Gaza og på Vestbredden.

Teknokratregjeringen som Abbas og PA forsøkte seg på, kollapset. Det politiske gapet mellom Fatah og Hamas er stadig stort. Det er provoserende for mange palestinere at sikkerhetsstyrkene til myndighetene på Vestbredden samarbeider med israelske sikkerhetsstyrker. Dette bidrar til at mange ser på PA som aktive håndlangere for okkupanten.

Rommet for påvirkning fra det palestinske sivilsamfunnet har krympet betraktelig de siste årene. Tilbakeslaget etter Den arabiske våren førte til et trangere rom for

organisering og frie ytringer, i Palestina så vel som i nabolandene. Hamas-styret i Gaza fører nå nøye kontroll med både palestinske og internasjonale organisasjoner. Selv protester mot manglende strøm og muligheter for arbeid blir slått ned på.

På Vestbredden har Fatah-styret foreslått lovendringer for større kontroll med midlene fra utenlandske donorer til palestinske organisasjoner. Både en overmektig okkupasjonsmakt og svake palestinske myndigheter bidrar til mindre armslag for aktørene i det palestinske sivilsamfunnet.

Økt politisk press må til

Etter 50 år med okkupasjon og 11 år med blokade trenger palestinerne framfor alt et økt politisk press på Israel fra det internasjonale samfunnet. I landsmøteperioden har den norske regjeringen økt både handel og annet samarbeid med Israel. En Norad-rapport fra 2016 dokumenterer at *bistand uten politisk press ikke gir resultater*.

137 medlemsstater i FN, blant dem ni EU-land, har allerede anerkjent Vestbredden og Gazastripen som en selvstendig, palestinsk stat.

Den norske regjeringen vil ikke anerkjenne Palestina før det foreligger en fredsløsning som det internasjonale samfunnet kan støtte. En viktig del av samarbeidsprosjektet har vært og er å søke politisk støtte hos de norske partiene for en anerkjennelse på linje med flertallet av FN-landene.

Partnere

med støtte fra Fagforbundet

Studentorganisasjonen Students' Forum Institute har base i Betlehem. I juni 2017 var Dana Alshaer på besøk i Oslo. Hun er en sentral leder i SFI, og holdt appell på solidaritetsbevegelsens arrangement på Jernbanetorget i Oslo: Fly drager, ikke droner! (Foto: Ingunn Eriksen)

Al-Maqdese (MSD)

Forbundets støtte har gått til prosjektet *Legal Empowerment of Jerusalemite Workers and Access to Justice*. MSD holder til i Øst-Jerusalem. Deres oppdrag er å beskytte rettighetene til palestinske arbeidere på det israelske arbeidsmarkedet, blant annet gjennom et gratis rådgivningsprogram. Den israelske okkupasjonen av Øst-Jerusalem innebærer en utstrakt diskriminering av palestinske arbeidere. De utsettes blant annet for usaklige oppsigelser og manglende kompensasjon for tapt lønn ved sykdom.

MSD bidrar med oversettelse av kontrakter og andre papirer fra hebraisk til arabisk, da kun få palestinere kan hebraisk. MSD lager ulike brosjyrer om arbeidernes grunnleggende rettigheter og

hva den enkelte kan gjøre for å kreve sine rettigheter innfridd.

I landsmøteperioden har Fagforbundets støtte bidratt til at Al-Maqdese kan dokumentere at deres juridiske rådgivning i mange tilfeller har bidratt til økonomisk kompensasjon for tapt lønn, og i noen tilfeller at usaklige oppsigelser har blitt trukket tilbake. Eksempelvis bistod Al-Maqdese 89 palestinske arbeidere i 2015, både kvinner og menn, med å føre sakene deres for israelsk rettsvesen. De vant fram i 82 av disse sakene.

General Union of Cultural Centers (GUCC)

Fagforbundets støtte har gått til prosjektet *Youth are the Future*. Ca. 70 prosent av befolkningen i okkupert Palestina er

I landsmøteperioden 2013 til 2017 har Fagforbundet støttet flere av Norsk Folkehjelps lokale samarbeidspartnere i Palestina

- Al Maqdese for Society Development (MSD)
- General Union of Cultural Centers (GUCC)
- Palestinian Centre for Democracy and Conflict Resolution (PCDCR)
- Students' Forum Institute (SFI)
- Union of Agricultural Work Committees (UAWC)
- Union of Palestinian Women's Committees (UPWC)

Palestinerne er et jordbruksfolk med stor produksjon av appelsiner, sitroner og oliven. Muren og okkupasjonen på Vestbredden har frarøvet palestinerne store fruktbare landområder. Det er mange kvinnelige bønder. Enken Etedal Mohamed Barat fra landsbyen Kafr Malik sør for Nablus har vært olivenbonde i over 40 år. (Foto: Torunn Aaslund)

under 29 år, og nærmere 40 prosent er under 14 år. Dette til tross har unge voksne liten innflytelse i det palestinske samfunnet. Både i politikken og det organiserte samfunnslivet for øvrig er lederne stort sett godt voksne eller eldre menn.

GUCC er et nettverk for rundt 50 ungdomssentre i de fem kommunene som utgjør Gazastripen. Målgruppen er i alder 15 – 29 år. En av merkesakene til GUCC er å forandre den nedre aldersgrensen for valgbarhet til kommunestyrer og det nasjonale parlamentet, som er 28 år i dag. Sammen med flere andre aktører har GUCC arbeidet aktivt for å få den senket til 25 år. GUCC har også bidratt til at de politiske partiene nå vil anbefale myndighetene å vedta at flere unge skal være representert i *Higher Council for Youth and Sports*, et viktig organ for ungdom i Gaza.

I landsmøteperioden har Fagforbundets støtte bidratt til at denne saken fikk ekstra vind i seilene blant ungdom på Gazastripen.

Palestinian Centre for Democracy and Conflict Resolution (PCDCR)

Fagforbundet støtte går til prosjektet *Steps Towards Change*. Kvinnene i Pale-

stina utsettes for hardt press både fra okkupasjonsmakten og fra en sterk mannsdominert egen kultur. Israelske soldater tyr ofte til vold. Mange kvinner opplever også å bli utsatt for vold fra sin egen familie. En 50 år lang og stadig mer brutal okkupasjon har presset det palestinske sivilsamfunnet i mer konservativ retning. Den ti år lange politiske splittelsen i det politiske lederskapet skaper også sine utfordringer for kvinnene.

Palestinske kvinner har en lang tradisjon i å stå opp for egne rettigheter, og går sammen i slagkraftige organisasjoner. PCDCR har egne sentre i Gaza, Hebron og Nablus, hvor de blant annet tilbyr psykologisk og juridisk rådgivning til kvinner som vurderer skilsmisse. Sentrene legger også til rette at foreldre i skilsmisseforhandlinger kan få samvær med barna sine.

I landsmøteperioden har Fagforbundets støtte bidratt til en gratis telefonlinje for voldsutsatte kvinner. Denne tjenesten er nå langt bedre kjent enn før. Kvinner i Palestina har svakt juridisk rettsvern ved skilsmisse, barnefordeling og arv. På Vestbredden regulerer fortsatt gamle jordanske lover disse forholdene, mens det på Gaza-

stripen er gamle egyptiske lover som gjelder. Videre er skilsmisse stadig et tabu, og skilte kvinner risikerer sosial utstøting – både fra egen familie og fra lokalsamfunnet.

Et viktig forebyggende tiltak er at PCDCR holder kurs for palestinsk politi om hvordan politiet skal møte kvinner som vil anmelde privat vold og mishandling. De har også et tett samarbeid med lokale imamer, som forsøker å bidra til mer åpenhet om vold mot kvinner. Her er kvinnelige religiøse rådgivere viktige brobyggere.

PCDCR har et uttrykt mål om å nå kvinner med ulike handikap, og prøver å inkludere deres særlige behov i sine prosjekter. Videre oppmuntrer PCDCR kvinner til økt deltakelse i sport og idrett.

Students' Forum Institute (SFI)

Fra slutten av 2016 har Fagforbundet bidratt med støtte til denne partneren. SFI ble etablert i 2004 av studenter og lærere i Betlehem, og er en studentorganisasjon med 3200 medlemmer og sju lokale grupper på Vestbredden og i Gaza.

SFI organiserer kurs i debattferdigheter og tilbyr en plattform for meningsutveksling mellom unge palestinere. Målet er å bidra til demokratibyggning og øke ungdoms deltakelse i samfunnet. De er også en vaktbikkje overfor palestinske myndigheter (PA), og følger nøye med på om PA er villige til å gi mer rom for unge stemmer i politikken.

I mars 2017 ble den nasjonale palestinske debattkonkurransen arrangert i Betlehem. To av i alt 32 lag var fra SFI, som vant en respektabel andreplass. Den årlige konkurransen får mye mediedekning og stor oppmerksomhet.

– Dette er også en måte å kjempe mot okkupasjonen. I Palestina er alt politikk, enten det er å plante et tre, å delta i en debattkonkurranse eller å bruke den lille friheten vi har til å organisere oss. Vi lar oss ikke kue, og vi lar oss ikke skremme bort fra landet vårt! sier en av deltakerne.

Ett av prosjektene til SFI er *Young Arab Voices*, som samler unge mennesker fra ulike organisasjoner i hele Palestina og andre land i regionen. Det betyr mye for studentene fra SFI å kunne møte og la seg inspirere av unge fra andre land.

Union of Agricultural Work Committees (UAWC)

Fagforbundets støtte går til prosjektet *Defending Rights of Farmers and Fishermen*. UAWC er en grasrotorganisasjon for bønder og fiskere. De har flere lokalkomiteer både på Gazastripen og Vestbredden. UAWC er opptatt av å se sin kamp mot okkupasjonen i en større sammenheng. De er Midtøstens regionale kontakt til *Via Campesina*, et globalt nettverk for urfolk og fattigbønder.

Okkupasjonen er en daglig utfordring for både bønder og fiskere. Oslo-avtalen fra 1993 slo fast at fiskerigrensa utenfor Gazastripen skulle være på 20 nautiske mil. Etter krigen mot Gaza ved nyttår 2008/2009 har den imidlertid variert fra mellom seks og tre nautiske mil. Middelhavet utenfor Gaza er langgrunnt og svært forurensset fra daglige utslipp av enorme mengder kloakk. Dette gjør det tilnærmet umulig å livnære seg som fisker i Gaza i dag. Fiskerne risikerer å bli beskutt av israelske marinefartøy hvis de nærmer seg fiskerigrensa, de risikerer å få båtene sine konfiskert og fiskegarn og annet utstyr ødelagt.

UAWC bidrar med juridisk bistand til bønder som må slåss for å få tilbake jorda si. Pr. i dag har 18 bønder saker gående i israelske rettsinstanser. Med hjelp fra UAWC har bøndene protestert på at de har mottatt ordre fra den israelske hæren om at de ikke lenger har lov til å arbeide på sitt eget land. En bærekraftig matproduksjon og fortsatt evne til å brødfø sin egen befolkning er helt avgjørende for Palestinas framtid. Forbundets støtte går derfor også til såkorn og utstyr til nyplanting, til oliveninnhøsting og til erstatning av ødelagte fiskebåter og utstyr for fiskerne på Gazastripen.

UAWC har et kvinneperspektiv på arbeidet sitt. De er opptatt av at flere kvinner skal velges inn i de lokale komiteene og til ulike lederfunksjoner. Å være fisker er et i all hovedsak mannsyrke, mens bøndene er både kvinner og menn.

Union of Palestinian Women's Committees (UPWC)

Fagforbundets støtte går til prosjektet *Women and Political Participation*. Målet for UPWC er å styrke kvinnes rolle som politiske aktører og beslutningstakere. De

Rashad Farahat har drevet fiske i Gaza i over 35 år. Israelske marinefartøy patruljerer daglig havområdene utenfor Gazastripen. Det er farlig å dra ut på fiske, og vanskelig for Rashad å kunne forsørge familien. (Foto: Mohammed Omer)

ser dette som en forutsetning for en generell bedring av kvinners status og situasjon i okkupert Palestina. Dette handler om likestilling, om rettferdighet og om demokrati. UPWC jobber både på Gazastripen og på Vestbredden.

UPWC ser det som helt avgjørende å få flere kvinner til å stille til valg, og til å ta lederposisjoner i de ulike partiene. I landsmøteperioden har de blant annet oppmuntret og støttet kvinner til å stille til lokalvalg. De bidro også til at to poli-

tiske partier omsider fikk gjennomført sine partikongresser, som ofte viser seg svært komplisert i dagens splittede Palestina.

Palestinske organisasjoner arbeider under svært vanskelige forhold i de okkuperte områdene, og deres ledere er særlig utsatt. I juli 2017 ble Khitam Saafin, UPWCs uredde leder gjennom mange år, arrestert av israelske soldater og satt i tre måneders administrativ forvaring, som betyr fengsel uten lov og dom.

Sterke kvinner og modig ungdom

Maram Saadi er en stolt representant for Ungdom Kan – Youth Can Do It – i Libanon. Fagforbundet har vært helt avgjørende for dette programmet i flere år, da det er fullfinansiert av forbundet. (Foto: Are Stranden)

I Libanon støtter Fagforbundet programmene Kvinner Kan og Ungdom Kan. I flere år har forbundet fullfinansiert de ulike aktivitetene til Ungdom Kan. Libanon er et lite land på størrelse med Rogaland fylke, men har seks millioner innbyggere. Av dem er 1,2 millioner flyktninger fra Syria.

Fra før har Libanon 450 000 palestinske flyktninger, etterkommere fra dem som måtte flykte nordover da staten Israel ble etablert i 1948. De bor fortsatt i flyktningleirer med elendige forhold – ifølge FN lever 65 prosent under fattigdomsgrensen. Hovedutfordringen for palestinerne i Libanon er at de som statsløse ikke defi-

neres som «utlendinger» i libanesiske lov. Dette betyr at de mangler juridisk status og grunnleggende sivile rettigheter som tilgang til offentlige sykehus, skoler, eie eiendom. De har også yrkesforbud i svært mange yrker. Palestinske flyktninger defineres heller ikke som 'flyktninger' i henhold til FNs flyktningkonvensjon av

1951, men faller inn under ansvarsområdet til UNRWA, FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten.

Palestinerne er dårligere stilt enn andre flyktninger, fordi UNRWA baserer seg på frivillige økonomiske bidrag fra FN-landene og er kronisk underbudsjettet.

I 2015 kom Fagforbundet og Norsk Folkehjelp med en felles uttalelse mot norsk kutt i bevilgningene til UNRWA. Her poengterte vi at et kutt i støtten «i praksis vil være å sette mennesker i stor nød opp mot hverandre. Det kan tvinge flere på videre flukt og bidra til en generell forverring av situasjonen for alle flyktninger i Libanon». Denne utfordringen står fortsatt ved lag.

Det glemte folket

I skyggen av det libanesiske samfunnet og borgerkrigen i Syria har de palestinske flyktningene i Libanon i realiteten endt opp som 'det glemte folket'. Ifølge FN lever de under en nærmest permanent humanitær krise, til tider like alvorlig som i Gaza.

Det enorme antallet syriske flyktninger skaper store spenninger i Libanon og

legger et voldsomt press på alt av landets ressurser og infrastruktur – vann, mat, sanitæranlegg, helsetjenester, sikkerhet og sosial samhörighet. Mange syriske flyktninger bor enten i eller tett ved de palestinske flyktingleirene. Arbeidet til både Kvinner Kan og Ungdom Kan er sterkt preget av den omfattende humanitære krisen borgerkrigen i Syria har påført dette lille landet. Begge programmene bygger på solidaritet, og så langt mulig har de inkludert syriske flyktninger i sitt arbeid de senere årene.

I oktober 2012 startet Fagforbundet en nødhjelpsstatfett for Syria. Noe av de innsamlede midlene er brukt til syriske flyktninger i Libanon (se s. 13).

Kvinner Kan

Partnerne i dette programmet er fem kvinneorganisasjoner. General Union of

Palestinian Women, Najadh og Association Najdeh er hovedaktørene.

Fagforbundets støtte går blant annet til skolering i hvordan kvinnene mest effektivt kan fremme krav på egne og andres vegne. Kvinner Kan har til mål å få flere kvinner inn i de mannsdominerte leirkomiteene i de palestinske flyktingleirene og har et solid opplæringsprogram – *Training of Trainers*. Organisasjonene utarbeider nå en analyse av spesifikke behov og utfordringer som møter kvinnene som har blitt valgt inn i komiteene.

Den økonomiske nedgangen i Libanon har ført til økt vold mot utsatte grupper i både flyktning- og vertsamfunn. Økte spenninger i samfunnet gjør kvinnene ekstra sårbare. Flere tenåringssekteskap, mer barnearbeid og mer menneskehandel er klare symptomer her. Med Fagforbundet

Kvinner Kan-programmet i Libanon startet i 2007. (Foto: Are Stranden)

Fagforbundets planlagte ambassadørreise til Libanon i mars 2016 måtte avlyses på grunn av en uforutsigbar sikkerhetssituasjon. I flyktingleiren Rashidiyeh hadde beboerne forberedt en varm velkomst for gjestene. Her fra 8. mars-feiringen i regi av General Union of Palestinian Women. (Foto: Norsk Folkehjelp)

støtte har Kvinner Kan arrangert flere kurs, også for menn, i hvordan bekjempe vold og mishandling.

I årevis har General Union of Palestinian Women og andre organisasjoner kjempet sammen for å få til lovendringer for å øke beskyttelsen av voldsofre og forhindre nye muligheter for overgrep. I august 2017 vant kvinnene en viktig seier. Fram til nå har straffen for voldtekt vært inntil sju år, og høyere dersom offeret er utviklingshemmet eller mindreårig. Voldtektsmannen derimot kunne gå fri hvis han giftet seg med den voldtatte og var gift med henne i minst tre år. Straffe-fritaket er nå fjernet. Voldsofre kan ikke lenger tvinges til å bli gift med overgriper for at han skal slippe straff.

Kvinner Kan arbeider aktivt for å få flere kvinner ut i lønnet arbeid eller over i bedre betalte jobber. Arbeidsmarkedet i Libanon er vanskelig tilgjengelig for alle palestinere og særlig for kvinnene, men kurs og skoling har resultert i at flere av dem har greid å avansere.

Ungdom Kan

Takket være Fagforbundet står dette programmet fortsatt på trygg grunn. De lokale partnerne er ungdomsorganisasjoner i de palestinske flyktingleirene Beddawi nær Tripoli i nord, Burj El-Baranjeh i Beirut og Rashidiyeh i sør. Programmet når årlig ut til ca. 2000 unge palestinere.

Ungdom fra de ulike flyktingleirene i Libanon kan ha ulike interesser. Av politiske årsaker er det en viss konkurranse mellom de forskjellige ungdomsbevegelsene. Nye islamistiske grupperinger forsøker å spille på og utnytte splittelsen blant de politiske lederne. Hvis ungdom blir med i politiske partier, blir de ofte tvunget til å følge de voksnes agenda. I dette kompliserte landskapet er det Ungdom Kan må navigere. Like fullt holder de fast på sitt mål om å styrke ungdoms stilling, både innad i leirene og utad i det libanesiske samfunnet. I dagens komplekse situasjon må de ta mange vanskelige hensyn i sin kamp for å nå dette målet.

Ungdom Kan har latt seg inspirere og lært mye av metodikken til Kvinner Kan. Det er stor overføringsverdi i deres erfaringer fra arbeidet med motivasjon, organisering, deltakelse og økt kunnskap hos de unge om egne rettigheter. Ungdom Kan tilbyr også opplæring i sosiale medier samt organisering av kampanjer og effektivt lobbyarbeid for å styrke ungdommens stemme i offentligheten.

Programmet organiserer kurs hvert år for kommende ledere og i det de kaller like-mannsarbeid – *Peer to Peer Activites*. Her er hovedpartneren Arab Palestinian Cultural Club. Videre tilbyr Ungdom Kan unge palestinere grundig opplæring i saklig debatt, i dialog og konflikthåndtering, inkludert hvordan møte vold. Disse kursene går under navnet *Life Skills Training*.

Fagforbundet Sogn og Fjordane støtter også Ungdom Kan. I 2016 og 2017 bevilget de 20 000 kroner pr. år til arbeidet i flyktingleiren Rashidiyeh.

Til tross for en brutal borgerkrig i sju år er det fortsatt mulig å få inn noe nødhjelp til Syria. (Foto: Norsk Folkehjelp)

Syria i ruiner

Et fredelig opprør mot Assad-diktaturet i Syria startet i mars 2011, som en etterdønning av Den arabiske våren. Opprøret ble brutalt slått ned, og seks år med blodig borgerkrig har revet landet fullstendig i stykker. Krigen har ført til verdens største flyktningkrise siden andre verdenskrig – med nesten fem millioner flyktninger til Jordan, Libanon, Tyrkia, Irak, Egypt og Europa. Inne i Syria lever i dag nesten sju millioner internfordrevne flyktninger under svært kummerlige forhold (kilder: Amnesty og Flyktninghjelpen). Det internasjonale samfunnet har vært lamslått og gjort lite eller ingenting.

Er det så noen å støtte i en så desperat situasjon? Ja, det er folk, aktivister og organisasjoner som fortsatt arbeider for et mer demokratisk Syria. De demokratiske aktørene i landet fikk aldri den støtten de trengte, verken moralsk, politisk eller materielt. I stedet ble Syria arena for eksterne makter som drev krig med stedfortreder inne i landet, og for ekstreme aktører som ISIL- og Al Qaida-tilknyttede grupper.

Norsk Folkehjelp har forsøkt, med de midlene vi har hatt til rådighet, å støtte

opp under sivilsamfunn, aktivister og demokratisk opposisjon samt å fremme en dialog mellom ulike syriske grupperinger. Vi har samtidig bidratt med humanitær hjelp inn til utsatte områder av Nord-Syria og rundt hovedstaden Damaskus.

Støtten fra Fagforbundet har vært viktig for oss. Dette var midler med stor fleksibilitet, som vi kunne benytte til å sette i gang arbeid vi senere har sikret støtte til fra andre kilder. Med Fagforbundets solide bidrag har Norsk Folkehjelp kunnet vise at vi er i stand til å levere på bakken. Blant annet har vi kanalisert humanitær hjelp fra Libanon inn til Syria.

I Syria står Norsk Folkehjelp for matvarehjelp, kontantstøtte, støtte til næringsgrunnlag og yrkesopplæring. Fra 2015 er støtte til næringsutvikling vårt hovedfokus, både i Damaskus-området, Idleb, Aleppo og Hasakah.

I dag gir vi akutt nødhjelp kun når en særlig dramatisk situasjon oppstår – som ved offensivene mot Øst-Aleppo høsten 2016 og mot Raqqa sommeren 2017. I dag har vi seks humanitære partnere i Syria.

Støtten fra Fagforbundet

- Innsamlingsaksjonen Folk på flukt startet da forbundets landsmøte i 2013 bevilget 200 000 kroner til Syria.
- Inkludert dette beløpet kom det inn 850 000 kroner fra lokale klubber og foreninger i 2014. For disse pengene sendte vi over 2000 nødhjelpspakker inn til Syria.
- I 2015 bevilget landsstyret nye 200 000 kroner. Med bevilgninger fra klubbene og foreningene kom det inn i alt 800 000 kroner. Beløpet gikk til vår partner Mousawat Association som hjalp syriske flyktninger i Libanon med funksjons- og krigsskader.
- I 2016 – 2017 har det kommet inn 50 000 kroner.
- I landsmøteperioden har forbundet samlet inn og bevilget 1 700 000 kroner.

Forbundsleder Mette Nord (nr. 2 fra venstre) var i Gaza for første gang i 2015. Fra venstre Stein Guldbrandsen, AU i Fagforbundet, Ingunn Eriksen, prosjektleder i Fagforbundet, Finn Erik Thoresen, styreleder i Norsk Folkehjelp, og Atle Høie, nestleder i Norsk Folkehjelp. (Foto: Mahmoud Hamada, Norsk Folkehjelp i Gaza)

Fagforbundets ambassadørkorps 2013–2017. (Foto: Ingunn Eriksen)

Ragnar Steinstad, Palestina-ambassadør for Fagforbundet Telemark, og Wedad Nasser, Norsk Folkehjelp Palestina. (Foto: Ingunn Eriksen)

Ambassadører mot den folkerettsstridige muren i Øst-Jerusalem. Tove Elise Frøland, Venke Anny Nes, Magnus Langstrand, Geir Ole Kanestrøm og Pål Andreas Hauge Christiansen i 2015. (Foto: Martine Grymyr)

Sara Bell, Palestina

Anne Kristin Førde med syriske Ibrahim leiren Rashidiyeh i

ambassadør for Fagforbundet i Hordaland, deltok på 8. mars-markering i Gaza i 2017. (Foto: Are Stranden)

ambassadør for Fagforbundet Sogn og Fjordane, i møte med Shawaheen og hans familie i den palestinske flyktning-Libanon i 2016. (Foto: Geirmund Jor)

Stein Olav Ringen, ambassadør for Fagforbundet Oslo, holdt appell i 2017 mot Israels nye innreiselov. (Foto: Ingunn Eriksen)

Ambassadører i Jerusalem mars 2017. De øverste leilighetene er overtatt av israelske bosettere. (Foto: Ingunn Eriksen)

Store framskritt for et tappert folk

Rydding av klasevåpen har lenge vært et mannsdominert yrke, men Norsk Folkehjelp arbeider systematisk for å rekruttere flere kvinner. Her Philayvanh Bouasy fra Team 9 i Saravane, som Fagforbundet støtter. (Foto: Are Stranden)

Fagforbundet bidrar til å gi folk i Laos et tryggere liv. Siden 2010 har forbundet støttet vårt arbeid med å kartlegge og fjerne klasevåpen og ammunisjonsrester. Ifølge USAs egne bomberegistre slapp amerikanske bombefly hele 260 millioner klasebomber over det nøytrale Laos under Vietnam-krigen (1965 – 1975).

42 år etter krigens slutt er dens mange etterlatenskaper stadig en stor utfordring for både Laos, Kambodsja og Vietnam. Laos er ett av de fattigste landene i Sørøst-Asia, til tross for rike naturressurser som vann, ulike mineraler og tropisk regnskog. Norsk Folkehjelp driver et stort program for kartlegging og fjerning av klasebomber og rester av ammunisjon i Laos. Arbeidet skjøt fart da TV-aksjonen 2011 gikk til arbeidet vårt med mine- og eksplosivrydding.

Fagforbundets støtte

Til 2015 støttet Fagforbundet arbeidet vårt i Sekong-provinsen i sør. Fra 2015 går støtten til Team 9 (tidligere Team 3) i naboprovinen Saravane. Teamet driver systematisk kartlegging og fjerning av

eksplosiver. Med forbundets støtte har teamet jobbet i 45 byer og landsbyer og fjernet over 4000 klasebomber siden 2014. Dette har bidratt til en tryggere hverdag for over 10 000 mennesker i Laos.

I forbundets landsmøteperiode har Norsk Folkehjelp besøkt totalt 980 landsbyer, kartlagt over 370 kvadratkilometer og fjernet ca. 47 000 klasebomber i Laos. Vi har identifisert 3000 særlig farlige områder på 170 kvadratkilometer som det nå er konkrete planer om å få ryddet. Slik kartlegging er et møysommelig arbeid, men å fjerne klasevåpnene er enda mer tidkrevende.

Fra slutten av 2016 reorganiserte vi arbeidet vårt i Laos. I dag består alle team av

seks personer. Mindre team har flere fordeler, blant annet at det holder med én bil pr. team. I dag har hvert medlem også flere funksjoner, som gjør arbeidet langt mer fleksibelt. Det siste året viser at vi bør basere vårt videre arbeid på multi-skillsteam også i årene som kommer.

I landsmøteperioden har Norsk Folkehjelp utviklet en særegen metode som nå har blitt standard, både for de nasjonale myndighetene UXO Lao og for andre som er engasjert i minerydding i dette landet. Med vår metodikk har det vist seg mulig å få kartlagt det totale omfanget av klasevåpen i Laos i løpet av fem år.

Laos har ratifisert Klasebombekonvensjonen som trådte i kraft 1. august 2010. Den

Opplæring og bevisstgjøring av lokalbefolkningen er en viktig del av arbeidet med å forebygge ulykker med klasevåpen. (Foto: Are Stranden)

forplikter landet til å rydde infiserte områder innen august 2020. Fristen er helt urealistisk, og Laos vil derfor be om en utsettelse. Det er ikke mulig å rydde landet kjemisk fritt for udetonerte eksplosiver, men det er mulig å rydde Laos 'trygt nok'. Forbundets støtte til arbeidet vårt i Laos er et viktig bidrag på veien mot dette målet.

Bedre infrastruktur letter arbeidet

Fra 2014 har Laos vist flere positive utviklingstrekk. Med støtte fra Kina og Japan er både lokale veier og annen viktig infrastruktur rehabilitert. Det betyr blant annet økt framkommelighet for folk fra landsbygda inn til de større byene, lettere å frakte varer til markedene, bedre tilgang på sykehus og skole for de fattigste. Mange har fått høyere levestandard, selv om

laotere flest fortsatt lever enkle liv med store daglige utfordringer i å kunne skaffe seg nok mat og vann.

Både Kina, Vietnam og Japan søker større innflytelse i Laos. Den storpolitiske maktkampen har også mange negative følger for landet. Laos er rikt på naturressurser, men disse kommer bare en liten overklasse til gode. Godt jordbruksland konfiskeres fra fattigbønder. Laos lider sterkt av korrupsjon og et økende gap mellom fattig og rik.

Storpolitikken skjerper denne typen motsetninger i alle fattige land. Når nye landområder i Laos blir erklært minefrie og gjenåpnes for jordbruk, vil det være avgjørende for landets videre utvikling at jorda forblir på laotiske hender.

I desember 2016 ga Obama-administrasjonen løfte om 90 millioner dollar til rydding av klasevåpen i Laos, fordelt over tre år fra 2018. Pr. i dag har Norsk Folkehjelp norske, svenske og amerikanske donormidler til arbeidet vårt her. Vi har også søkt om EU-midler.

En trygg programfinansiering bidrar til økt forutsigelighet og større effektivitet.

Det samme gjør minehunder og droner, to nye innslag i vårt Laos-program. Fra 2018 vil vi øke antallet hunder i Laos for å effektivisere sporingen av klasebomber i bakken. Kart basert på observasjoner fra moderne droner gir en nøyaktig oversikt over hvor bombene ligger skjult. Dronekartene gjør det også vesentlig lettere for lokalbefolkningen raskt å kunne vise teamene våre eksakt hvor bombene ligger.

En tryggere framtid

Laos er en ettpartistat uten organisert opposisjon. Landet har et lavt utdanningsnivå, dårlig helsetilbud, mangler fagfolk og har svak infrastruktur. Helt fra Vietnam-krigens dager har klasevåpen skapt en velbegrunnet angst i befolkningen.

Fagforbundets støtte bidrar til at det nå skal være relativt trygt for innbyggerne i provinsene Sekong og Saravane å drive jordbruk, skog og fiske igjen. Støtten bidrar også til at barna deres kan leke fritt og gå til skolen uten frykt for å bli drept eller alvorlig lemlestet. En slik ny trygghet betyr mye for kommende generasjoner og landets framtid.

Økt risiko

ved økonomiske bånd til okkupasjonen

Siden Fagforbundets forrige landsmøte i november 2013 har det vist seg stadig mer risikofyllt å ha økonomiske bånd til den israelske okkupasjonen.

Har det noe betydning for palestinerne hva Norge og resten av verden gjør? Etter 50 års okkupasjon er dette et høyst relevant spørsmål. I landsmøteperioden har Fagforbundet og Norsk Folkehjelp stått sammen om å dokumentere norske bånd til okkupasjonen. Flere fra ambassadørkorpset har fulgt opp i sine respektive kommuner.

Stortingsvalget i september 2017 ga oss fire nye år med en mørkeblå regjering. Vi får et fortsatt krevende politisk klima i kampen for å bryte Norges bånd til okkupasjonen. Derimot kan vi glede oss over en positiv internasjonal utvikling. For palestinerne blir det stadig mer prekärt at den internasjonale solidaritetsbevegelsen bidrar til et sterkere økonomisk og politisk press på Israel.

Fullt gjennomslag for kampanjen mot SodaStream

I 2013 hadde Norsk Folkehjelp og Fagforbundet et nært samarbeid med en rekke andre organisasjoner i kampanjen mot det engelske vakt- og sikkerhetsselskapet G4S. Høsten 2013 kjøpte NOKAS opp G4S etter en langvarig og vellykket kampanje.

Da begynte arbeidet med å mobilisere bredt mot brusmaskinprodusenten SodaStream, som hadde sin hovedfabrikk i en israelsk industrisone på okkupert palestinsk område nær Jerusalem. I 2014 var kampanjen mot SodaStream høyt prioritert. Kravet var at selskapet måtte stenge produksjonen i en ulovlig israelsk bosetting. Fram til dette skjedde, ble norske butikker oppfordret til å slutte å selge SodaStream-produkter. Kampanjen mobi-

liserte bredt over hele landet – blant medlemmer både i Fagforbundet, i Norsk Folkehjelp, i solidaritetsbevegelsen og i andre organisasjoner.

I desember 2015 bekreftet SodaStream at de hadde flyttet produksjonen ut av bosettingen Mishor Adumim. Den amerikanske skuespilleren Scarlett Johansson gikk inn i et samarbeid med SodaStream, med den følge at hun måtte trekke seg som goodwillambassadør for den engelske bistandsorganisasjonen Oxfam. Kampanjen her i landet bidro til det internasjonale presset mot selskapet. Flyttingen av fabrikken ut av okkupert område betydde fullt gjennomslag for kampanjen.

Farlige forbindelser II

Farlige forbindelser II ble lansert i september 2015. Rapporten dokumenterer norsk handel med og investeringer i selskaper som bidrar til brudd på folkeretten og menneskerettighetene. I tillegg inkluderte den to nye områder: Norske kommuners investeringer og norsk-israelsk institusjonelt samarbeid og næringslivssamarbeid med aktører som begår normbrudd i de okkuperte områdene.

Mange engasjerte seg i kampen mot at norske kommuner er investert i selskap som bidrar aktivt til okkupasjonen. Fagforbundets ambassadører bidro aktivt til interpellasjoner i bystyrene både i Trondheim og Bergen. I Trondheim var bystyret bekymret for at åtte av selskapene Kraftfondet (TKK) og Trondheim kommunale pensjonskasse (TPK) var investert i, også var involvert i særlig alvorlige normbrudd som bryter med

retningslinjene til Statens Pensjonsfond.

I Bergen oppfordret et *enstemmig bystyre* Bergen kommunale pensjonskasse (BKP) til å gjennomgå sine investeringer, avstemme BKP's etiske regelverk opp mot Statens Pensjonsfond Utland (Oljefondet) og årlig rapportere om etiske investeringer.

I 2016 ble *Farlige forbindelser II* oversatt til engelsk. Flere tilbakemeldinger viser at rapporten er både nyttig og relevant for den internasjonale solidaritetsbevegelsen.

Dialog bærer frukter

I forbundets landsmøteperiode har vi vært i dialog med investorer og selskaper med bånd til okkupasjonen. I disse samtaler har vi vært særlig opptatt av HeidelbergCement og Cemex, og drøftet deres utvinning av ikke-fornybare naturressurser fra okkupert område. Dette er et brudd på internasjonalt anerkjente prinsipper i folkeretten.

I 2017 startet vi samtaler med investorer om investeringer i israelske banker, som finansierer byggeprosjekter og tilbyr lån og andre finansielle tjenester til bosettinger. I landsmøteperioden har dette gitt følgende resultater:

- Statens Pensjonsfond Utland solgte seg ut igjen av Danya Cebus og Africa Israel i januar 2014, etter at det viste seg at disse to selskapene fortsatt bygger ulovlige bosettinger.
- I juni 2015 utelukket KLP både HeidelbergCement og Cemex.
- I november 2015 valgte Storebrand å publisere sin eksklusjonsliste.

Storebrand valgte også å utelukke disse to selskapene, i tillegg til syv andre selskap på grunn av normbrudd i Palestina.

Norske myndigheter sakker akterut

Siden publiseringen av *Farlige forbindelser I* har Fagforbundet og Norsk Folkehjelp hatt som felles mål å få på plass en offentlig anbefaling fra norske myndigheter til norsk næringsliv om risikoen ved forretningsforbindelser som bidrar til menneskeretts- og folkerettsbrudd i Palestina. Fra vi satte dette kravet på agendaen, har 18 europeiske land kommet med en slik anbefaling som advarer mot juridisk, omdømmemessig og finansiell risiko ved forretningsforbindelser med ulovlige israelske bosettinger. Norske myndigheter har hittil ikke sett nødvendigheten av en skriftlig anbefaling, men gir råd om de får enkelthenvendelser fra næringslivet.

Fagforbundet og Norsk Folkehjelp har også fulgt opp avtalen mellom Norge og Israel om næringsrettet forskningssamarbeid, med mål om å sikre at bosettingene ikke tilgodeses gjennom en slik avtale. Høsten 2016 reiste daværende olje- og energiminister Tord Lien til Israel for å undersøke et mulig norsk-israelsk petroleumssamarbeid. Før reisen oppfordret vi ministeren til å respektere forsiktighetslinjen fra Utenriksdepartementet (UD) om oljesamarbeid med Israel.

Kommuner mot bosettervarer

I 2016 vedtok Trondheim og Tromsø kommune forbud mot å kjøpe bosettervarer. Vedtaket i Trondheim kom etter et lokalt initiativ fra Fagforbundet, Norsk

Dokumentasjon av norske forbindelser til den israelske okkupasjonen er en viktig del av samarbeidsprosjektet mellom Fagforbundet og Norsk Folkehjelp.

Folkehjelp og Palestinakomiteen. Forbundet og Norsk Folkehjelp har sammen med Fellesutvalget for Palestina og Palestina-komiteen skrevet et ressurshefte for arbeidet med lignende vedtak i andre kommuner. Vi fikk bestillinger på dette heftet fra flere kommunestyrerepresentanter rundt i landet.

Etter vedtaket i Trondheim svarte utenriksminister Børge Brende på et spørsmål fra Hans Olav Syversen (KrF) at UD vil se nærmere på om vedtaket er i tråd med Norges internasjonale forpliktelser.¹ UD hadde ennå ikke kommet med noen

¹ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=67257>

offentlig konklusjon i denne saken før denne fireårsrapporten gikk i trykken.

Norge må anerkjenne Palestina!

Våren 2016 ble et forslag fra SV om norsk anerkjennelse av Palestina som stat nedstemt i Stortinget. Det var en bred debatt i forkant, og det ble mobilisert for anerkjennelse før landsmøtet i Arbeiderpartiet. Både Fagforbundet og Norsk Folkehjelp engasjerte seg sterkt i denne debatten. Sammen med LO, AUF og SV frontet vi kravet om at Norge bør anerkjenne Palestina umiddelbart.

Landsmøtet i Ap våren 2015 vedtok en uttalelse som åpner for anerkjennelse av Palestina, gitt at det ikke blir framgang i fredsprosessen og stans i utbyggingen av

bosettinger. Aps tidligere politikk var et uttalt forbehold om at *en fredsavtale må være på plass* før Norge kan anerkjenne Palestina som stat. Under landsmøtet til Ap i 2017 ble en lignende uttalelse fattet, med en presisering om at anerkjennelse bør skje på et tidspunkt hvor dette skaper framgang i fredsprosessen. Det har imidlertid ikke vært noen reell fredsprosess etter Oslo-avtalen i 1993.

I februar 2015 engasjerte vi oss i en debatt i Dagbladet med den israelske ambassaden om bruken av norsk krigsmateriell mot befolkningen i Gaza.

Økt internasjonalt press

Bosettingene er ulovlige og anerkjennes ikke av det internasjonale samfunnet som en del av Israel.

De siste årene har vi sett økt internasjonal oppmerksomhet om at næringslivsaktører støtter okkupasjonen av Palestina. Det blir stadig klarere at stater ikke må anerkjenne eller støtte opp om de ulovlige bosettingene gjennom sine relasjoner med Israel.

Flere internasjonale organisasjoner jobber nå aktivt med å få investorer til å respektere FNs retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter i Palestina. Det blir også gjort arbeid overfor nasjonale myndigheter og EU for å sikre at det skilles mellom *staten* Israel og bosettingene.

Dette gjør Fagforbundet og Norsk Folkehjelps politiske samarbeid stadig mer relevant og gir oss flere ressurser å spille på. I 2016 inviterte vi Hugh Lovatt fra European Council of Foreign Relations (ECFR) til Norge. Vi arrangerte blant annet et frokostmøte om behovet for å skille mellom den israelske staten og bosettingene, og et seminar på Stortinget i samarbeid med Arbeiderpartiet.

Viktige internasjonale hendelser 2014–2017:

- **Sikkerhetsrådsresolusjon 2334** (vedtatt i desember 2016): I alle relevante forhold oppfordrer FN stater til å skille mellom området til

staten Israel og de områdene som har vært okkupert siden 1967.

- **European Council of Foreign Relations** har gitt ut flere rapporter om nødvendigheten av å skille mellom Israel og bosettingene.²
- **EU har sagt at varer fra bosettingene må merkes riktig.** I november 2015 offentliggjorde EU-kommisjonen retningslinjer for merking av produkter fra bosettingene. Retningslinjen er en fortolkning av gjeldende EU-regelverk, og sier blant annet at varer fra bosettingene ikke kan merkes med *Made in Israel*. Flere europeiske stater har innført en obligatorisk merkeordning for å sikre at forbrukere får riktig informasjon om en vare er produsert i bosettinger.
- **Human Rights Watch** har gitt ut flere rapporter basert på FNs rammeverk for næringsliv og menneskerettigheter. Selskaper oppfordres til å bryte forretningsforbindelser til de ulovlige bosettingene og okkupasjonen.
- **Danwatch, en uavhengig media- og researchinstitusjon**, ga ut rapporten *Forretninger på forbudt land*, i januar 2017. Rapporten viste at Statens pensjonsfond utland (Oljefondet) investerte 5,2 milliarder Euro i selskap som direkte bidrar til og tjener på folkerettsstridig virksomhet i Palestina. Rapporten skapte oppmerksomhet i Norge.³
- **Den nederlandske pensjonskassen PGGM** ekskluderte fem israelske banker i januar 2014.
- **PFA, Danmarks største pensjonsfond**, ekskluderte HeidelbergCement i 2015 og viste til norske KLPs beslutning om det samme.
- **Den svenske banken SEB** utelukket over hundre selskaper etter å ha

2 Se «EU Differentiation and Israeli settlements» (juli 2015) og «EU Differentiation and the push for peace in Israel-Palestine» (oktober 2016)

3 Se «Oljefondet får kritikk for investeringer: Vi kan ikke ha det slik at norske folks sparepenger bidrar til undertrykking og okkupasjon» (Dagbladet, 1. februar 2017)

innført strengere krav i juni 2017. Blant disse er flere selskaper knyttet til okkupasjonen av Palestina. På grunn av politisk press mot Palestina-utelukkelsene har det imidlertid kommet meldinger fra SEB om at de vurderer sin modell for ekskludering.

Økt press gir resultater

Vi ser nå en utvikling hvor selskaper har solgt seg ut av problematiske kontrakter knyttet til okkupasjonen av Palestina. Dette kan tyde på at prisen for å støtte opp om okkupasjonen har blitt for høy – til og med for store, internasjonale selskaper.

- **Veolia:** Etter mange år med negativ omtale solgte det franske selskapet Veolia seg ut av Jerusalem Light Rail, en trikkelinje som betjener bosettingene i Øst-Jerusalem. Veolia var ett av selskapene som ble trukket fram av Fagforbundet og Norsk Folkehjelp i rapporten *Farlige forbindelser I* i 2012.
- **SodaStream:** SodaStream trakk seg ut av Vestbredden i desember 2015.
- **Cement Roadstone Holdings:** Det irske selskapet Cement Roadstone Holdings solgte sine eierandeler i Nesher. Nesher leverer mellom 80 og 90 prosent av all sement som brukes i Israel og de okkuperte områdene.
- **Orange:** Det franske telefonselskapet Orange avsluttet kontrakten med israelske Partner Communications. Partner fikk kritikk for sin involvering i krigen mot Gaza.
- **Ahava:** Kosmetikkprodusenten har meldt at de vurderer å flytte ut av de okkuperte områdene.
- **G4S:** I desember 2016 annonserte G4S at de skal selge sitt israelske datterselskap.
- **Cemex** solgte seg ut av et steinbrudd på Vestbredden.

Økt polarisering

Forsøkene fra flere selskaper og investorer på å respektere folkeretten og menneskerettighetene i Palestina blir ofte omtalt som boikott av Israel. Dette er en stadig større utfordring for solidaritetsbevegelsen. Samarbeidet mellom Fagforbundet og

Norsk Folkehjelp tar utgangspunkt i folkeretten og menneskerettighetene, og oppfordrer norske myndigheter og selskaper å sikre at man ikke bidrar til brudd på disse gjennom samarbeid med Israel eller selskaper som opererer på okkupert område. Vi oppfordrer ikke til full boikott eller sanksjoner mot Israel.

Israelske myndigheter svarer blant annet med at flere selskaper og investorer ønsker å kutte sine bånd til okkupasjonen ved å innføre lovverk som hindrer innreise til Israel (og i praksis også Palestina) til personer og organisasjoner som oppfordrer til boikott av Israel eller israelsk-kontrollerte områder (det vil si bosettingene).

I USA har flere delstater innført lovgivning som gjør det *ulovlig* å kjøpe tjenester fra selskaper som boikotter Israel eller bosettingene, og har publisert svartelister over slike selskaper. Flere av selskapene på disse listene har tatt beslutninger basert på aktsomhetsvurderinger og et ønske om å følge egne etiske retningslinjer, og ønsker ikke noen generell boikott av Israel.

Investorer ønsker ikke å bli feilaktig anklaget for å ta beslutninger på politisk grunnlag eller være boikottaktivister. Ved å sette likhetstegn mellom oppfordringer til boikott av Israel og det som i realiteten er ansvarlig næringslivspraksis, forsøker Israel å heve terskelen for at næringslivet skal respektere folkeretten og menneskerettighetene i Palestina.

En lignende taktikk har blitt brukt av israelske myndigheter ovenfor EU og europeiske stater som ønsker å respektere sine egne folkerettslige forpliktelser. For eksempel da EU vedtok retningslinjer for merking av bosettervarer, som i realiteten er en svært lite kontroversiell beslutning fra EUs side, nemlig å følge egen markedsføringslov og merke produkter med riktig opprinnelse, ble omtalt som et *antisemitisk angrep* fra israelske myndigheter. Dette bidrar til å øke den politiske kostnaden knyttet til slike tiltak.

Palestina-ambassadør Ole Roger Berg fra Trøndelag var en sentral pådriver for vedtaket fra Trondheim kommunestyre i 2016 om forbud mot kjøp av bosettervarer. (Foto: Geir Tore Mjølnes)

I juni 2017 offentliggjorde den svenske banken SEB at de trakk seg ut fra en rekke selskaper, på grunn av blant annet involvering i Dakota Access Pipeline, oljeutvinning i Nigeria og okkupasjonen av Palestina. Det var uttrekkene knyttet til Palestina som skapte mest kontrovers og negativ oppmerksomhet for SEB. Presset var så sterkt at banken kort tid etter valgte å trekke tilbake listen over selskaper som bryter mot definerte normer. SEB beklaget også 'om kunder har tagit illa vid sig'.

Banken sier nå at de ikke ønsker å bli blandedt inn i en politisk debatt.

Saken med SEB er et eksempel på et stadig mer krevende internasjonalt politisk klima. Parallelt med at motangrepene øker, kan det derfor bli vanskeligere å få investorer til å offentliggjøre sine beslutninger om ansvarlig investeringspraksis i Palestina. Det samme gjelder ulike lands myndigheter til å ta konkrete grep for å skille mellom bosettingene og Israel.

Et flerstemt korps

Samarbeidet mellom Fagforbundet og Norsk Folkehjelp er tredelt: Økt engasjement gjennom forbundets Ambassadørkorps for Palestina, politisk påvirkningsarbeid i Norge samt programstøtte til Norsk Folkehjelps lokale partnere i Laos, Libanon og Palestina. Her et utdrag fra noen av de mange levende bloggene fra ambassadørreisene.

Krigens sår er overalt

Beit Hanoun i Gaza, mai 2015. (Foto: Ingunn Eriksen)

Ragnar Steinstad, Telemark

Vi har vært i Gaza i tre dager. Overalt møter vi krigen som ruiner av hus og kulehull i vegger og murer. Men dypest sett dreier det seg om mennesker og deres liv. I dag møtte vi fiskere og bønder som Fagforbundet støtter gjennom en av Norsk Folkehjelp sine partnere i Gaza. UAWC (Union of Agricultural Work Committees) Vi ser at Gaza ikke bare er blokkert og befolkningen stengt inne, men at Israel også her er en okkupasjonsmakt. Her er fiskerne hindra i å fiske lenger ut en seks nautiske mil, og ofte ikke lengre enn tre nautiske mil.

Fiskeren Mohammed Jamal Abu Watfa (24) fortalte oss at han og noen andre fiskebåter opp mot seksmils grensa, men snudde fordi de ble engstelige. Da de kjørte innover, ble de beskytt og båten senket. En av de andre fiskebåtene kom dem til unnsetning. Også denne båten ble beskytt med vannkanoner, men de ble tillatt å plukke opp mannskapet på seks fra havet og slik reddet de livet.

Like før hadde båten blitt konfiskert i fire og en halv måned. Gjentatte ganger hadde de opplevd å være uten inntekt. Fem familier eide båten, og 18 familiemedlemmer hadde sitt livsgrunnlag i fiske fra denne

båten. Her er det ingen forsikring som dekker tapet. Mohammed og de 17 andre er helt avhengig av støtte utenfra for å få ny båt, garn og fiskeutstyr. Gaza trenger fiskeriene for å få mat til egen befolkning og som en fisker sa det: – Vi fiskere er som fisken, hvis de tar oss ut av vannet dør vi.

Vår oppgave etter besøket er å fortsette støtten til prosjektene til Norsk Folkehjelp, ramme Israels økonomi på okkuperte områder, fremme internasjonal press på Israel, jobbe for en anerkjennelse av Palestina som stat og øke støtten til det palestinske folket

Det palestinske folket vil få et bedre liv hvis de får frihet, sikkerhet og menneskerettigheter – slik vi nordmenn tar for gitt. Derfor kaller vi det solidaritet.

Stein Olav Ringen, Oslo

Fagforbundets samarbeidsavtale med Norsk Folkehjelp gir oss ambassadører mulighet til å slippe inn i Gaza.

Møtene med kvinneorganisasjonene UPWC og PCDCR gir en unik anledning til å oppleve kvinnes kamp, både mot okkupasjonen, men også for å heve kvinners posisjon i et mannsdominert samfunn. Vi fikk delta i 8. mars-markeringen i Gaza, som var både kraftfull og inspirerende for oss alle.

Begge organisasjonene jobber for å få kvinner inn i politisk arbeid, både innenfor de politiske partiene, men også i lokale styrever. Det er et privilegium å kunne få muligheten til å treffe disse menneskene som, på tross av en utrolig vanskelig situasjon, holder troen på og kampen oppe for et fritt og demokratisk Palestina.

Stein Olav Ringen 8. mars 2017 i Gaza. (Foto: Are Stranden)

Jeg har vært i Palestina flere ganger før, men dette er første gang jeg har fått besøke Gaza. Israel har den totale kontrollen over hvem som kommer inn fra den israelske siden. Det betyr at du må ha tillatelse fra Israel for å kunne besøke Gaza. Det er det bortimot umulig å få hvis vi ikke

hadde hatt dette samarbeidet med Norsk Folkehjelp. Å kunne se Gaza med egne øyne mener jeg har gjort mye for forbundets engasjement for Palestina.

Pål Andreas Hauge Christiansen, Østfold

Å oppleve Gaza og det palestinske folk er fantastisk. Mennesker som har opplevd så mye, ting som man vanskelig kan fatte eller forestille seg, gir likevel så mye varme og kjærlighet. De får deg til å føle deg velkommen, nesten hjemme.

Men hverdagen til det palestinske folket er tøff. Ord blir fattige og litt uten mening når man er der nede. Det hele er veldig overveldende, og det er sterkt å se hvordan de lever under restene av siste krig. Ingen hjelp, ingen oppbygging.

Blokaden og okkupasjonen gjør hverdagen vanskelig. Blokaden og okkupasjonen må opphøre! Ikke bare bygninger er ødelagt, men også folks hjerter ...

Slik vi nordmenn levde i Norge etter andre verdenskrig, slik lever folk i Gaza nå. Det er stillstand i samfunnet, ikke noe skjer, ingen utvikling – stagnasjon. Men på tross av alt dette var det en ungdom der nede som sa til oss: – Vi ser lyset i enden av tunnelen, og vi gjør alt vi kan for å komme dit!

Hjertelig møte mellom Pål og fiskeren Mohammed Khalil Al-Najjar. Fiskerne i Rafah risikerer å bli beskyttet både av israelsk og egyptisk kystvakt. Begge landene har bestemt en sikkerhetssone innenfor palestinsk farvann langs grensene til Gaza. (Foto: Ingunn Eriksen)

Den ånden som lever videre i deres hjerter sier mye om det palestinske folk. Enhver forandring må oppnås med fredfull atferd. Og de må ikke glemmes, historiene deres skal ut i verden, ut for å vise hva mennesker er i stand til, hvilken styrke det bor i dette folk.

Jeg er stolt og ydmyk for å ha fått møtt disse menneskene, jeg formidler deres historie og på den måten kan jeg bidra til å gi håp.

– Vi kan ikke godta dette!

Foto: Are Stranden

Liz Yvonne Aslaksen, Oslo

Hjertet mitt gråter. Jeg gråter. Hvordan kan verdenssamfunnet godta at okkupasjonsmakten Israel får holde på denne måten? Dette har allerede pågått altfor lenge!

Vi kan ikke godta at mennesker blir behandlet på denne måten! Vi kan ikke godta at et helt folk helt åpenlyst blir ødelagt og undertrykt. Det norske folk, må sammen med verdenssamfunnet, gjøre alt vi kan for å påvirke situasjonen til det bedre, for våre venner i Palestina. Et mer gjestfritt og stolt folkeslag tror jeg aldri jeg har møtt før!

På landsmøtet i 2013 vedtok Fagforbundet handelsboikott av israelske varer fra okkupert område. Jeg er stolt av å jobbe i et forbund som tar et så tydelig standpunkt. Hello everybody: Don't panic, organize!

Ole Ingvald Hansen, Finnmark

Okkupasjonen er forferdelig, og viser ondskapsen satt i system. Verdenssamfunnet må reagere, få slutt på overgrepene og okkupasjonen. Det vil være et stort bidrag til menneskeheten, og vil gi palestinerne sin frihet og et verdig liv.

Hilde Bernhardsen, Troms

La meg være et øyenvitne de stoler på. Dette er min første reise til Palestina. Det er ikke mange dagene igjen og mange følelser er i sving. Jeg gleder meg, jeg er veldig spent og synes samtidig det er litt skremmende.

Vi skal besøke prosjektene vi støtter på Vestbredden. Med utgangspunkt i Jerusalemlen, skal vi reise både sørover og nordover, se mye av virkeligheten i dagens Palestina. Jeg kommer til å se ting som jeg har lest og hørt om fra andre. Jeg har forberedt meg på å møte menneskene – høre deres historier om både utfordringer, sorger og gleder.

Tenker også på hvordan det vil bli å reise hjem etter denne uken, forlate folk som utsettes for overgrep og undertrykkelse og hjem til en trygg og udramatisk hverdag. Men håper jeg klarer å formidle videre det jeg kommer til å oppleve, slik at flere kan forstå hva som faktisk foregår.

Venke Anny Nes, Aust-Agder

Vi har hatt en uke fylt av følelser etter mange møter med folk fra de prosjektene vi har sammen med Norsk Folkehjelp. Jeg

ser at det den palestinske kvinnen Azza sa er riktig; – Israel ønsker ikke oss palestinere her; de vil bare ha landet vårt! Dette besøket har gjort noe med meg og de andre. Jeg er glad jeg har fått anledning til å være Fagforbundets Palestina-ambassadør, og fått lov å oppleve dette. Samtidig skulle jeg også ønske at mange flere kunne ha fått denne muligheten.

Liv-Else Kallhovd, Vest-Agder

Alle vi traff på reisen, var tydelige på at Palestina er den svake part i denne konflikten. Ingenting av det vi så motsier dette. Jeg er kommet hjem med et mye sterkere Palestina-engasjement enn jeg hadde før jeg reiste.

Noen jenter fortalte oss om sterke opplevelser med misbruk og vold. De må gå til retten for å få rettighetene de har krav på ved et ekteskapsbrudd. Det er vondt å høre på. Men de hadde fått hjelp via prosjekter som vi er med på å støtte, dét er jeg glad for.

Det var frustrerende å gå i Hebron og telle sju vaktposter med israelske militære på bare en kort spasertur. Jeg hadde blitt fly forbanna hvis jeg hadde blitt utsatt for slik trakassering som palestinere blir daglig.

Lyspunktet er at Fagforbundet støtter et godt arbeid i Palestina gjennom Norsk Folkehjelp. Det er jeg utrolig glad for! Vi møtte enkeltpersoner som hadde opplevd at prosjektene våre hjelper dem, og organisasjoner som sier at vårt engasjement betyr noe.

**Geir Ole Kanestrøm,
Møre og Romsdal**

Vi går i gamlebyen i Hebron. En eldre dame klatrer opp en stige og klatrer inn et vindu. Hva er det som skjer? Svaret sjokkerer meg. Det israelske militære har murt igjen inngangsdøren hennes! For denne gaten kan ikke palestinere bruke, bare israelere kan gå og kjøre der. På dørene til palestinske hjem er det malt med spraymaling.

Jeg blir overrasket, men fortsettelsen sjokkerer meg enda mer. Jeg går inn i gamlebyen i Hebron, til markedet med sine mange små trange gater. Over meg henger presenninger og netting. Bosetterne kaster både søppel og annen skit fra vinduene og ned på palestinere som om de er avskum! Nettingen beskytter kanskje palestinerne mot å bli truffet rent fysisk, men psykisk blir de truffet hver eneste gang. Hebron har de mest ekstreme bosetterne på Vestbredden. De har inntatt de øverste etasjene og rår som kongene på haugen, samtidig som de palestinske huseierne er forvist til kjellere og første etasjer.

Venke Anny Nes, Palestina-ambassadør for Fagforbundet Aust-Agder, og Sissel Skoghaug, nestleder av Fagforbundet, forskrekkes av bosetternes trakassering av palestinere i Hebron. Palestinerne bruker netting over handlegaten for å unngå å få søppel og ekskrementer i hodet. Gutten er gateselger. (Foto: Martine Grymyr)

Bosetterne råder grunnen, turistene har forlatt handlegatene, Hebron lammes og palestinerne der, alle som én, rammes hardt. Hvor skal de nå kunne tjene til livets opphold?

Bengt-Ole Larsen, Nordland

Da vi reiste fra Norge, trodde jeg at jeg var godt forberedt gjennom informasjon fra Folkehjelpa og Fagforbundet. Jeg hadde lest mange blogger fra tidligere ambassadører. Situasjonen i Midtøsten, og særlig

i Palestina, har vært på min dagsorden i flere tiår.

Men slik var det ikke. Ja, jeg hadde forventet at folk levde under vanskelige forhold. Men jeg hadde nok ikke forventet at det å leve under en okkupasjon styrt av en makt som absolutt ikke respekterer menneskerettigheter og folkerett, så til de grader påvirker livet til den enkelte palestinere. Gjennom både andres øyenvitneskildringer og mine egne øyne har jeg hørt og sett hvor kontrollert de blir, hvordan de eksponeres for det ene overgrepet etter det andre og hvordan friheten deres begrenses mer enn vi kan ane.

Når alt ser så håpløst ut, hvorfor skal vi i Fagforbundet bruke ressurser gjennom Norsk Folkehjelp til samarbeidspartnere i Palestina? Uansett hvor tynnslett håpet, er så er det likevel alltid et håp. Etter min mening har vi intet annet valg enn å fortsette. Vi skal fortsette å bruke alle midler – både økonomiske og politiske – for at palestinere og alle andre får et anstendig liv. Dette har de like stor rett til som oss som bor i verdens beste land.

I Fagforbundet kan vi være stolte av å bidra til at Norsk Folkehjelp og deres partnere bedrer livet til palestinerne. En vakker dag behøves forhåpentligvis ikke vår hjelp lenger. Men inntil dét skjer, må vi fortsette å stå på.

Palestina-ambassadørene Bengt-Ole Larsen, Fagforbundet Nordland (foran), Liz Aslaksen, Fagforbundet Oslo og Liv-Else Kallhov, Fagforbundet Vest-Agder, sammen med Kjetil Vevle, Fagbladet, og Raymond Turøy, Arbeidsutvalget (bakerst), utenfor Betlehem på Vestbredden i 2014. (Foto: Are Stranden)

Kvinner og ungdom står opp for egne rettigheter

Foto: Are Stranden

Haifa Jammal og ambassadører ved flyktingleiren Shatila i Beirut.
(Foto: Ingunn Eriksen)

ikke har muligheter å komme seg bort i fra. Vi er vant til å tenke på flyktingleirer som områder med telt, mennesker på flukt, i dyp akutt krise.

Men hva når den akutte krisen har blitt en permanent tilstand, teltene har blitt til overbefolkete, falleferdige hus i Beiruts slumkvartal, inngjerdet med militære vakter? Hva skjer med flyktninger som ikke har et land de skal ha rett til å returnere til?

Rolf Andreas Solås, Rogaland

Azba er en dame jeg ikke ville ha kommet på kant med! Hun har til de grader ordet i sin makt. Hun fortalte at hun hadde slitt med å bli akseptert i leirkomiteen, men bare i begynnelsen. Nå blir det ikke tatt en eneste avgjørelse før de har snakket med Azba. Som dere kan se på bildet, var hun et skikkelig fyrverkeri – en bestemt kvinne med en herlig humor.

Foto: Are Stranden

Med slike kvinner er jeg sikker på at kvinnesaken er i de beste hender. Jeg kunne tenkt meg å fortelle mennene i leirkomiteene at hvis de skal komme noen vei, må de høre mer på kvinnene. Jeg er stolt av å få være med i en organisasjon som støtter disse damene!

Ole-Roger Berg, Trøndelag

Møtet med de unge i flyktingleirene Rashidie og Beddawi var det som ga meg troen på at vi kan gjøre en forskjell. Ikke

bare gjennom å formidle informasjon og i politisk forstand, men fordi noen mennesker faktisk får en bedre hverdag gjennom Fagforbundet og Norsk Folkehjelp sitt arbeid i Libanon. Vi tenner faktisk ganske mange lys.

Anne Kristin Førde, Sogn og Fjordane

Palestinarane i Libanon er femte generasjon flyktninger. Dei blir nekta alt og lever under forhold som ikkje er til å beskrive. Det mest opprørande er at dei ikkje har gjort noko sjølve for å kome i denne situasjonen. 760 000 palestinarar blei drivne på flukt då FN oppretta staten Israel i mai 1948, og sidan da er talet mangedobla.

Flyktningane og etterkomarane deira har vore innesperra i ein av dei tolv FN-oppretta flyktingleirane, eller i ei av de uoffisielle busetjingane for palestinarar sidan dei måtte reise frå heimane sine. Det er opprørande. Eg hadde ikkje drøymt om at folk kunne leve under slike vilkår. Eg trudde at ting hadde normalisert seg i løpet av alle desse åra, men eg skjønner jo no at sann er det ikkje. Dei er jo også fråtekne alle utveggar til å gjere noko med situasjonen sin.

Turid Granum, Hedmark

Det gjør noe med en å besøke leirene ungdommene er født i og som de nærmest

Lynette Frøyhov, Akershus

Vi beveger oss igjennom de trange gatene. De er overfylte av mennesker og mopeder. Strøm og vann henger som et lappetepp over hodene våre. I år har fem personer omkommet som følge av uhell med vann og strømledningene.

Lukten endrer seg ettersom vi beveger oss i gatene. Såpe, urin, støv, eksos og krydder. Mennesker med smilende og spørrende ansikter, men med triste øyne. Jeg tenker at jeg ikke forstår at mennesker bor på denne måten. Jeg forstår heller ikke hvordan vi kan tillate at mennesker må bo på denne måten. Jeg blir trist over at dette faktisk er realiteten.

Det er viktig for oss å få se leirer som Shatila på nært hold og få et større innblikk i dagliglivet og i de krevende forhold palestinerne i Libanon har levd under i mange generasjoner. Vi ambassadører vil aldri glemme viktigheten av at vi fortsetter å støtte palestinerne kamp og ønske om å leve anstendige liv.

Livsfarlig arbeid med gode resultater

Foto: Norsk Folkehjelp, Laos

Eddie Whyte, Vestfold

Landsbyleder Kaew Kaewlasri (50) husker godt da de amerikanske flyangrepene kom i 1970-årene. Han forteller at de måtte rømme fra landsbyen og grave seg ned i bunkere for å beskytte seg. De gjemte seg der til angrepene var over. Da de kom opp til jordens overflate igjen, lå klasebombene strødd rundt omkring. Det var så mange at de tente bål for å bli kvitt dem.

Vi møter Kaewlasri hjemme i landsbyen Ban Na Douyai, øst i provinsen Sarawane. Han sitter sammen med to fedre som fortsatt sørger over sønnene de nylig mistet i 2013 – begge drept av de samme klasevåpnene Kaewlasri som barn måtte rømme fra, for førti år siden. På den tiden kom trusselen fra luften. I dag ligger den under bakken. Selv om USA har trukket seg tilbake fra sør-øst Asia, tar amerikanske våpen fortsatt laotiske liv.

La oss håpe de amerikanske myndighetene holder sitt løfte. Inntil da, hadde det amerikanske utenriksdepartementet

bidratt med en gjerrig \$2 millioner per år for å avhjelpe trusselen. Skulle det fortsette på det nivået, ville det ha tatt 100 år å rense Laos for amerikanske bomber.

I 2014 kom nyhetene at USA skulle bidra med \$12 millioner pr år i tiden fremover. Det er utvilsomt en forbedring, men det skulle bare mangle. Som Kaew Kaewlasri så riktig sa, USA har et ansvar for å rydde opp etter seg.

Torild Eriksen Nordland, Nordland

Bangorn Siwilai kommer fra fattige kår. Jobben som eksplosivrydder representerer ei trygg og god inntekt for henne og familien. Laos er et av verdens fattigste land. En tredjedel av befolkningen lever under FNs fattigdomsgrense på to dollar dagen.

Barnedødeligheten er høy og utdanningsnivået lavt. Det er ikke lett å få jobb, og det sosiale sikkerhetsnettet er minimalt. Jobben som eksplosivrydder er viktig, og gir folk i landsbyene tryggheten tilbake. Det er viktig for Bangorn.

Jeg fikk lov til å få trykke på knappen da bombene skulle detoneres. Det var sant å si en fornøyelse å få sprengt i filler de 14 bombene med sine 1,1 kilo sprengstoff. Ja, en kan si at bare 14 av 80 millioner bomber er lite. Men med det systematiske ryddearbeidet som ligger i metoden *Land Release*, kan faktisk Laos bli eksplosivtrygt i løpet av de neste 20 årene.

Eddie Whyte, Fagforbundets Laosambasador, sammen med landsbyleder Kaew Kaewlasri (t.v) og Jung Sanayala. Sanayala mistet sønnen sin da ha han lekte med klasebomber. (Foto: Ingunn Eriksen)

Norsk Folkehjelp

Norsk Folkehjelp, PB 8844 Youngstorget, 0028 OSLO
Tlf: 22 03 77 00
www.folkehjelp.no